

УДК 615.015.32:378.09:378.1(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/health-2025.2.14>

ОГЛЯД ГОМЕОПАТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ДЕЯКИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Олійник Світлана Валентинівна,
кандидат фармацевтичних наук,
доцент кафедри аптекної технології ліків
Національного фармацевтичного університету
ORCID: 0000-0002-6638-3564

Блонська Оксана Миколаївна,
доктор філософії, доцент,
завідувачка кафедри хіміко-фармацевтичних дисциплін
КЗВО «Рівненська медична академія»
ORCID: 0000-0002-1907-3408

Нестерук Тетяна Миколаївна,
доктор філософії, доцент,
старший викладач кафедри хіміко-фармацевтичних дисциплін
КЗВО «Рівненська медична академія»
ORCID: 0000-0002-0447-9026

Марченко Михайло Володимирович,
кандидат фармацевтичних наук,
доцент кафедри аптекної технології ліків
Національного фармацевтичного університету
ORCID: 0000-0002-1101-3662

Вишневська Лілія Іванівна,
доктор фармацевтичних наук, професор,
завідувачка кафедри аптекної технології ліків
Національного фармацевтичного університету
ORCID: 0000-0002-6887-3591

Гомеопатія, яка є формою альтернативної медицини, стала дуже популярною в різних країнах світу, включаючи Україну, завдяки своєму принципу «подібне лікується подібним». Останніми роками попит на гомеопатичне лікування та лікарів-гомеопатів зріс, що призвело до збільшення зацікавленості до гомеопатичної освіти у всьому світі.

***Мета роботи** – дослідити стан і розвиток гомеопатичної освіти в різних країнах світу, зокрема в Україні, а також виявити відмінності в підходах до гомеопатичної освіти та регулювання практики гомеопатії в країнах з розвинутою системою гомеопатичного навчання.*

***Матеріали та методи.** Матеріалами досліджень стали відомості сучасних джерел наукової фахової літератури щодо гомеопатії та її освіти. Основну увагу було приділено матеріалам, які висвітлюють розвиток гомеопатичної освіти в країнах Азії, Європи, США, Канаді та Україні. Здійснено порівняльний аналіз статусу гомеопатичної освіти в різних країнах, зокрема в аспектах регулювання, доступності навчання та визнання гомеопатії в медичній спільноті. Проведено інформаційний пошук, аналіз інформаційних наукових даних здійснено за допомогою методів систематизації та узагальнення.*

***Результати дослідження.** Статус гомеопатичної освіти відрізняється у різних країнах світу: в Індії, Німеччині та США гомеопатія є добре розвинутою галуззю з численними навчальними закладами, які пропонують комплексну підготовку у гомеопатичній медицині. У цих країнах часто діють визнані урядом гомеопатичні коледжі та регуляторні органи, які контролюють практику гомеопатії. В Україні поступово збільшується визнання та популярність гомеопатичної освіти. Різні навчальні заклади та програми пропонують курси з гомеопатії, що допомагає майбутнім фахівцям засвоїти знання та навички для успішного застосування цієї форми альтернативної медицини.*

***Висновки.** Гомеопатична освіта є різноманітною та постійно розвивається різними країнами, які використовують різні підходи до навчання та регулювання діяльності лікарів-гомеопатів. З урахуванням зростання зацікавленості у альтернативній медицині по всьому світі майбутнє гомеопатичної освіти залишається цікавим та динамічним напрямом.*

***Ключові слова:** гомеопатична освіта, навчальні програми, навчальні заклади, гомеопатія.*

Svitlana Oliinyk, Oksana Blonska, Tetiana Nesteruk, Mykhailo Marchenko, Liliia Vyshnevsk.
Review of homeopathic education in Ukraine and some countries of the world

Homeopathy, a form of alternative medicine has become very popular in various countries around the world, including Ukraine, due to its principle of "like cures like". In recent years, the demand for homeopathic treatment and homeopathic doctors has increased, leading to an increase in interest in homeopathic education worldwide.

The aim of the work is to investigate the state and development of homeopathic education in different countries of the world, in particular in Ukraine, as well as to identify differences in approaches to homeopathic education and regulation of the practice of homeopathy in countries with a developed system of homeopathic education.

Materials and methods. The research materials were information from modern sources of scientific professional literature on homeopathy and its education. The main attention was paid to materials that highlight the development of homeopathic education in the countries of Asia, Europe, the USA, Canada and Ukraine. A comparative analysis of the status of homeopathic education in different countries was carried out, in particular in the aspects of regulation, accessibility of training and recognition of homeopathy in the medical community. An information search was conducted, and the analysis of information scientific data was carried out using the methods of systematization and generalization.

Research results. The status of homeopathic education varies across the world: in India, Germany and the USA, homeopathy is a well-developed field, with numerous educational institutions offering comprehensive training in homeopathic medicine. These countries often have government-recognized homeopathic colleges and regulatory bodies that oversee the practice of homeopathy. In Ukraine, the recognition and popularity of homeopathic education is gradually increasing. Various educational institutions and programs offer courses in homeopathy, helping future specialists acquire the knowledge and skills to successfully apply this form of alternative medicine.

Conclusions. Homeopathic education is diverse and constantly evolving, with different countries taking different approaches to the training and regulation of homeopathic practitioners. With the growing interest in alternative medicine around the world, the future of homeopathic education remains an exciting and dynamic direction.

Key words: homeopathic education, educational programs, educational institutions, homeopathy.

Вступ. Гомеопатія як форма альтернативної медицини сформувалась у Німеччині наприкінці XVIII століття та здобула популярність у багатьох частинах світу, включаючи Азію, Європу, США тощо. Останніми роками спостерігається зростання інтересу до гомеопатичної освіти в різних країнах світу, оскільки люди шукають цілісних та природних підходів до збереження здоров'я [1].

У різних країнах правове регулювання гомеопатичних препаратів відрізняється від часткової заборони до участі в національних системах охорони здоров'я. Практично всі провідні країни світу визнали гомеопатію як рівну серед рівних у структурі національної системи охорони здоров'я [2].

Однак певна боротьба між гомеопатією і алопатією триває як у галузі доказової медицини, так і сфері освіти. Проблеми гомеопатичної фармації у системі охорони здоров'я, маркетингові дослідження ринку, теоретичні і практичні підходи до управління лікарським забезпеченням гомеопатичними лікарськими засобами населення і закладів охорони здоров'я є предметом вивчення та пошуку шляхів їх вирішення сучасними послідовниками гомеопатичного методу лікування [1; 2].

Гомеопатична освіта відіграє життєво важливу роль у забезпеченні якості та професіоналізму гомеопатичної практики. Оскільки попит на гомеопатію у всьому світі продовжує зростати, для майбутніх гомеопатів важливо проходити формальну підготовку та освіту, щоб отримати необхідні навички та знання в цій галузі. Інвестуючи

в якісну освіту, лікарі-гомеопати можуть надавати безпечну та ефективну допомогу пацієнтам, які шукають альтернативні та додаткові варіанти лікування.

Мета роботи – дослідити стан і розвиток гомеопатичної освіти в різних країнах світу, зокрема в Україні, а також виявити відмінності в підходах до гомеопатичної освіти та регулювання практики гомеопатії в країнах з розвинутою системою гомеопатичного навчання.

Матеріали та методи. Матеріалами досліджень стали відомості сучасних джерел наукової фахової літератури щодо гомеопатії та її освіти. Основну увагу було приділено матеріалам, які висвітлюють розвиток гомеопатичної освіти в країнах Азії, Європи, США, Канаді та Україні. Здійснено порівняльний аналіз статусу гомеопатичної освіти в різних країнах, зокрема в аспектах регулювання, доступності навчання та визнання гомеопатії в медичній спільноті. Проведено інформаційний пошук, аналіз інформаційних наукових даних здійснено за допомогою методів систематизації та узагальнення.

Результати дослідження. Гомеопатія – це цілісний підхід до медицини, який тривалий час не втрачає своєї популярності. Багато людей звертаються до гомеопатії як альтернативної або додаткової форми лікування різних захворювань. Як наслідок, попит на лікарів-гомеопатів також зростає, що призводить до підвищеної потреби в гомеопатичній освіті в різних країнах світу. Гомеопат – це фахівець, який займається лікуван-

ням різних захворювань, використовуючи метод нетрадиційної медицини – гомеопатію [2].

Одним з ключових аспектів гомеопатичної освіти в Азії є акцент на традиційних цілющих практиках та природних засобах. Багато країн Азії мають давню історію використання трав, спецій та інших природних речовин у лікувальних цілях, що робить їх сприйнятливими до принципів гомеопатії. У деяких країнах (Бразилія, Індія, Мексика, Пакистан, Шрі-Ланка) гомеопатія була інтегрована у систему охорони здоров'я.

Індія, безперечно, є взірцем для наслідування щодо рівня розвитку та визнання гомеопатії. Окрім 16 вищих навчальних закладів, які мають гомеопатичні факультети, Академії класичної гомеопатії та безлічі гомеопатичних медичних коледжів, які пропонують програми навчання з гомеопатії, що забезпечують комплексну підготовку з гомеопатичних принципів, Матеріа медика, реперторію та клінічної практики. Ректор професор Джос Айсек проводить цикл вебінарів з гомеопатії, консультації, супроводжує лікування особливих випадків по всьому світі [3].

Центральна рада гомеопатії (Central Council of Homeopathy) є регуляторним органом, відповідальним за стандартизацію гомеопатичної освіти, рівень гомеопатичних послуг і якість лікарських засобів в Індії, забезпечуючи високі стандарти навчання та компетентності серед практикуючих лікарів. Одним з найвідоміших закладів гомеопатичної освіти в Індії є Національний інститут гомеопатії (National Institute of Homeopathy), що заснований у Калькутті в 1975 р., який пропонує ступінь бакалавра і доктора медицини з гомеопатії та відомий своїми високими стандартами освіти та досліджень [4].

В Японії все ширше розвивається гомеопатичний напрям лікування, хоча гомеопатичні препарати і досі не віднесені МОЗ до лікарських засобів. Створена Японська гомеопатична медична асоціація (Japan Homeopathic Medical Association) (2000 р.), яка об'єднує 176 лікарів, 61 ветеринара, 25 стоматологів, 14 фармацевтів і відіграє ключову роль у гомеопатичній освіті в Японії та докладає зусиль, щоб гомеопатія в країні була офіційно визнана терапевтичним методом. Japan Homeopathic Medical Association пропонує комплексні навчальні програми для осіб, зацікавлених у кар'єрі в гомеопатії. Ці програми розроблені для того, щоб надати студентам знання та навички, необхідні для ефективної практики гомеопатії. Також започатковано 3-річні курси підготовки лікарів (2001 р.) [5].

У таких країнах, як Шрі-Ланка, Бангладеш та Пакистан, гомеопатична освіта також набирає обертів. Гомеопатичні медичні коледжі та навчальні інститути готують нове покоління гомеопатів, які поєднують традиційні знання із сучасними науковими розробками в цій галузі.

У Пакистані гомеопатія включена до національної системи охорони здоров'я і спеціальний орган контролює рівень освіти та дотримання реєстраційних вимог гомеопатів. Перший гомеопатичний медичний коледж був заснований у Лахорі в 1967 р. Законодавчо запроваджено звання доктора гомеопатії (1967 р.), яке зарезервовано для зареєстрованих гомеопатів. Відтоді ця галузь значно зросла, і численні установи пропонують формальну освіту та навчання з гомеопатії по всій країні [6].

Однією з найвідоміших установ є Національна рада з гомеопатії (National Council for Homeopathy), яка регулює та стандартизує гомеопатичну освіту та практику в Пакистані. National Council for Homeopathy встановлює рекомендації щодо навчальних програм та вимог до ліцензування, щоб забезпечити отримання гомеопатами якісної освіти та їхню компетентність у безпечній практиці. Студенти зазвичай проходять п'ятирічну програму бакалавра з гомеопатичної медицини та хірургії (Bachelor of Homeopathic Medicine and Surgery), яка включає курси з анатомії, фізіології, патології, Матеріа медика та клінічної підготовки. Випускники повинні скласти ліцензійний іспит National Council for Homeopathy, щоб отримати ліцензію на практику гомеопатії в Пакистані. Окрім формальної освіти, багато гомеопатів у Пакистані також беруть участь у програмах підвищення кваліфікації та семінарах, щоб бути в курсі останніх досліджень та розробок у цій галузі [6; 7].

Гомеопатична освіта в Бразилії регулюється Федеральною радою з медицини (Federal Council of Medicine) та Бразильською гомеопатичною медичною асоціацією (Brazilian Homeopathic Medical Association). Щоб професійно займатися гомеопатією, особи повинні пройти спеціалізовану навчальну програму (1200-годинний теоретичний і практичний курс) та отримати сертифікат від цих регуляторних органів. Одним із відомих закладів, що пропонують гомеопатичну освіту в Бразилії, є Гомеопатичний медичний коледж Сан-Паулу (Homeopathic Medical College of São Paulo). Заснований у 1955 р., є одним із найстаріших та найшанованіших гомеопатичних закладів у країні. Коледж пропонує як бакалавр-

ські, так і магістерські програми з гомеопатії, також студенти беруть участь у клінічних дослідженнях та інших видах практичної діяльності, щоб отримати практичний досвід лікування пацієнтів за допомогою гомеопатичних засобів [8; 9].

Гомеопатія у США є офіційно визнаним методом лікування, що вплинуло на розвиток великої кількості акредитованих гомеопатичних шкіл, коледжів, університетів у Північній Америці (Академія п'ятиелементної акупунктури, Флорида; Університет Бастіра, Вашингтон; Південно-західний коледж натуропатичної медицини, Арізона), які пропонують комплексні програми з гомеопатії і вступити до яких може лише висококваліфікований фахівець алопатичної медицини. Ці програми зазвичай охоплюють різні аспекти гомеопатичної медицини, включаючи філософію, принципи, Матеріа Медика та реперторій. Здобувачі вищої освіти вивчають гомеопатію окремо від медицини (з 2006 р.), заснованої на доказах. Студенти проходять ретельну підготовку, щоб стати сертифікованими гомеопатами, і можуть здобувати вищі ступені в цій галузі. Рада з гомеопатичної сертифікації (Council for Homeopathic Certification) відіграє вирішальну роль у встановленні стандартів гомеопатичної освіти та сертифікації у США. Сертифікація Council for Homeopathic Certification визнається ознакою компетентності та професіоналізму в галузі гомеопатії, що забезпечує впевненість пацієнтам, які звертаються за гомеопатичною допомогою [10; 11].

У Канаді гомеопатичний метод лікування досить поширений. Для здобуття гомеопатичної освіти в країні є велика кількість гомеопатичних коледжів, серед яких виділяються Канадський коледж гомеопатичної медицини і Коледж натуральної медицини та гомеопатії.

Канадський коледж гомеопатичної медицини (Canadian College of Homeopathic Medicine) є одним з провідних закладів Канади, який пропонує комплексну освіту з гомеопатії. Коледж дотримується суворої навчальної програми, яка охоплює різні аспекти гомеопатичної медицини, включаючи ведення випадків, вибір ліків та клінічну практику. Крім того, гомеопатична освіта доступна в приватних школах і взагалі правова ситуація залежить від провінції (у Квебеку не визнається як медична професія, в Онтаріо звання гомеопата зарезервовано для випускників коледжу гомеопатів Онтаріо, у Манітобі законодавство визнає використання звичайними лікарями) [12].

Коледж гомеопатів Онтаріо (College of Homeopaths of Ontario) відповідає за регулювання практики гомеопатії в Онтаріо, забезпечуючи від-

повідність практикуючих лікарів необхідним стандартам освіти та навчання. Сертифікація College of Homeopaths of Ontario є важливою для гомеопатів, які практикують в Онтаріо, що підкреслює важливість якісної освіти в цій галузі [13].

У Західному Канадському коледжі гомеопатії є спеціальна навчальна програма, адаптована для українців. Офіційні навчальні програми з гомеопатії розроблені для того, щоб надати студентам міцну основу в гомеопатичних принципах і практиках, що дозволить їм стати кваліфікованими гомеопатами [12].

Гомеопатія має довгу історію в Європі, яка сягає XVIII століття, основоположником якої є німецький лікар Самуель Ганеман. Нині гомеопатія широко практикується в багатьох європейських країнах і має віддану аудиторію як практикуючих лікарів, так і пацієнтів. У Європі гомеопатія вважається додатковою та альтернативною медициною і часто використовується разом із традиційними медичними методами лікування. Багато європейських країн створили офіційні освітні програми для тих, хто зацікавлений у кар'єрі в гомеопатії.

У ЄС (з 1992 р.) затверджено умови, що стосуються реєстрації гомеопатичних препаратів (у тому числі й ветеринарних). Гомеопатичні препарати включають до Європейської Фармакопеї (European Pharmacopoeia) Європейським директором за якістю лікарських засобів (European Directorate for the Quality of Medicines) (Страсбург), що перебуває під юрисдикцією Ради Європи [14].

У Франції 70 % населення вибирають гомеопатичний метод лікування, тому для теоретичної та практичної підготовки фахівців створені Гомеопатичний центр Франції, госпіталь Сен-Жак, Французький національний гомеопатичний інститут, а також факультети з підготовки лікарів-гомеопатів при медичних університетах (наприклад, кафедра природної медицини Університету Бобіньї). Гомеопатична освіта регулюється Французьким гомеопатичним товариством (French Homeopathic Society) і включає як теоретичні курси, так і практичну підготовку. Студенти вивчають принципи та філософію гомеопатії, а також те, як діагностувати та лікувати пацієнтів за допомогою гомеопатичних засобів. Вони також проходять підготовку з анатомії, фізіології та патології, щоб забезпечити їм глибоке розуміння людського організму та його функцій. Після завершення навчання гомеопати у Франції повинні скласти ліцензійний іспит для професійної практики. Національний французький гомеопатичний інститут у Парижі

спеціалізується на викладанні класичної гомеопатії та займається цим уже понад 20 років (homeopathyeurope.org). Крім того, досить розвинена практична база (5 гомеопатичних госпіталів, понад 100 гомеопатичних аптек та кабінетів лікарів-гомеопатів, що практикують). Гомеопатичні лікарі у Франції мають дотримуватися високих стандартів медичного обслуговування та суворих етичних норм у своїй практиці [15].

У Бельгії гомеопатія частково інтегрована у галузь охорони здоров'я і з метою реалізації програм у галузі гомеопатії створена освітня (гомеопатичні школи, кафедра гомеопатії пропонує курси підвищення кваліфікації лікарів, хірургів, стоматологів, фармацевтів та ветеринарів) і науково-дослідницька інфраструктура. Гомеопатія юридично визнана в Бельгії як медичний метод, але лише тими, хто має медичну, стоматологічну або акушерську освіту та пройшов спеціальну додаткову гомеопатичну підготовку, згідно з Королівським указом 2014 р. (2014 Royal Decree). Навчальні центри повинні відповідати національним та європейським стандартам якості. Наприклад, акушерки, які бажають зареєструватися, повинні мати щонайменше по 50 год теоретичної та клінічної підготовки з гомеопатії. Бельгійський факультет гомеопатичної медицини (Faculté Belge de Médecine Homéopathique) пропонує післядипломні курси з гомеопатії для лікарів, стоматологів, акушерок, фармацевтів та ветеринарів. Льежський центр гомеопатії (Centre Liégeois d'Homéopathie) викладає класичну уніцистичну гомеопатію, як теоретичну, так і практичну. Він пропонує різні рівні освіти: інтенсивне навчання для ознайомлення з класичною уніцистичною гомеопатією, базове навчання та підвищення кваліфікації й дослідження. Також у Клінічному навчальному центрі класичної гомеопатії (Clinical Training Center for Classical Homeopathy) в Гехтелі з 1983 р. лікарі можуть пройти трирічну програму клінічної підготовки (денна форма навчання) з класичної гомеопатії [16; 17].

На батьківщині гомеопатії – Німеччині – створено 7 Вищих навчальних закладів (наприклад, Центр гомеопатії в Мюнхені), які мають гомеопатичні факультети та велику кількість гомеопатичних шкіл і поліклінік. Студенти цих програм вивчають принципи гомеопатії, приготування ліків та оцінку стану пацієнтів. Окрім теоретичних курсів, студенти в Німеччині також проходять практичну підготовку, де вони мають можливість спостерігати та допомагати досвідченим гомеопатам у клінічних умовах. Після завершення навчання гомеопатичні лікарі в Німеччині пови-

нні скласти ліцензійний іспит, що проводиться урядом, щоб займатися легальною практикою. В Німеччині гомеопатія має певний ступінь визнання та підтримки, вона визнана спеціальною медичною спеціальністю (з 1998 р.) і вже з 2000 р. лікарі університетів можуть вибирати гомеопатію як спеціалізацію. Звання «лікар-гомеопат» є законодавчо захищеним і може бути присвоєне після завершення трирічної програми навчання. Крім того, гомеопатичні дослідження пропонують медичні факультети в Берліні, Дюссельдорфі, Ганновері, Гейдельберзі та Фрайберзі [18].

У Великій Британії гомеопатія перебуває під заступництвом Британської корони. Королівська родина близько 200 років воліє гомеопатичне лікування. Офіційний статус гомеопатія отримала у 1843 р. – засновано Британську асоціацію гомеопатів (British Homeopathic Association) та Факультет гомеопатії (Faculty of Homeopathy). Ці організації забезпечують навчання для майбутніх гомеопатів, а також безперервну освіту для практикуючих фахівців. З 1950 р. у країні затверджені повноваження організації: Faculty of Homeopathy, що є освітнім і контролюючим мультидисциплінарним органом у галузі гомеопатії, де проходять підготовку та акредитацію гомеопатичні лікарі, фармацевти, ветеринари, акушери, педіатри та інші фахівці. Створено мережу об'єктів соціальної інфраструктури, що включає 5 спеціалізованих гомеопатичних лікарень, більше 10 гомеопатичних факультетів у Вищих навчальних закладах. Одним з найвідоміших гомеопатичних навчальних закладів в Англії є Королівська Лондонська лікарня інтегрованої медицини (Royal London Hospital for Integrated Medicine), яка пропонує курси з гомеопатичної медицини та досліджень. Лікарня, раніше відома як Королівська Лондонська гомеопатична лікарня (Royal London Homeopathic Hospital), має довгу історію надання гомеопатичних методів лікування та освіти населенню. Про визнання гомеопатії у країні також свідчить наявність Королівського коледжу ветеринарних лікарів (The Royal College of Veterinary Surgeons) та Британської асоціації ветеринарних лікарів-гомеопатів (British Association of Homeopathic Veterinary Surgeons) [19].

В Австрії гомеопатія не тільки широко практикується, але й викладається в різних навчальних закладах. Гомеопатична освіта в Австрії є ґрунтовною та всебічною, зосереджуючись як на теоретичних знаннях, так і на практичних навичках. В Австрії існують академії холистичної медицини, а гомеопатичні консультації надаються в 5 алопатичних лікарнях у Відні та одній

у Клагенфурті-на-Вертерзеє. Також пропонується післядипломне трирічне гомеопатичне навчання для лікарів, визнаних Медичним товариством Австрії. Одним з найпрестижніших закладів, що пропонують гомеопатичну освіту в Австрії, є Австрійське товариство гомеопатії (Austrian Society for Homeopathy). Засноване в 1870 р., Austrian Society for Homeopathy присвячене просуванню практики та вивчення гомеопатії в країні. Товариство організовує семінари, майстер-класи та конференції, щоб навчати як практикуючих лікарів, так і широку громадськість переваг гомеопатичної медицини. Студенти, які закінчують гомеопатичні програми в Австрії, мають широкий спектр кар'єрних можливостей. Вони можуть працювати в приватних клініках, центрах холістичної охорони здоров'я або навіть створювати власну практику [20].

В Іспанії багато університетів пропонують гомеопатичні курси для лікарів, проте лише дві державні лікарні пропонують пацієнтам гомеопатичне лікування. Ці навчальні заклади пропонують комплексні курси, що охоплюють принципи гомеопатії, лікування різних захворювань та використання природних засобів для стимуляції вроджених здібностей організму до зцілення. Одним з найвідоміших закладів Іспанії, що пропонують гомеопатичну освіту, є Барселонський коледж гомеопатії (Barcelona College of Homeopathy), відомий своєю суворою навчальною програмою та досвідченим викладацьким складом. Студенти цього коледжу вивчають історію гомеопатії, її філософію та методи ефективної діагностики та лікування пацієнтів за допомогою гомеопатичних засобів. Окрім формальної освіти, в таких закладах, як Барселонський коледж гомеопатії, по всій Іспанії також проводиться багато семінарів, майстер-класів та конференцій, присвячених гомеопатії. Ці заходи дають можливості як гомеопатам-початківцям, так і досвідченим практикам розширити свої знання, поділитися досвідом та налагодити зв'язки з іншими в цій галузі [21].

Загалом, щоб стати гомеопатом в Європі, необхідно:

- здобути вищу медичну освіту;
- пройти спеціалізовані курси з гомеопатії;
- отримати відповідний сертифікат або диплом [14].

Україна – країна, де гомеопатія набуває все більшої популярності серед людей, які прагнуть здорового способу життя та альтернативних методів лікування. В Україні існує Асоціація гомеопатів України (з 2003 р.). Головною метою Асоціації є сприяння популяризації та вдосконалення гоме-

опатичного методу лікування в Україні, інформування лікарів різних спеціальностей, а також широких верств населення про можливості гомеопатії. Крім того, більшість лікарів-гомеопатів України є чинними членами Міжнародної гомеопатичної ліги (Liga Medicorum Homeopathica Internationalis), використовуючи у лікуванні пацієнтів міжнародні гомеопатичні стандарти. Загалом в Україні практикують близько 300 лікарів-гомеопатів, а здійснюють виготовлення та відпуск гомеопатичних засобів близько 50 гомеопатичних аптек [22].

Відповідно до Закону України «Про лікарські засоби» гомеопатичні препарати належать до лікарських засобів, тому лікарі сімейної медицини також призначають гомеопатичні лікарські засоби. Крім того, кожна аптека відпускає гомеопатичні лікарські засоби, прибуток від обороту яких становить понад 30 % [23].

Гомеопатична освіта в Україні можлива лише після здобуття вищої освіти з традиційної медицини. Також у країні створено науково-дослідну, освітню та практичну базу для подальшого розвитку гомеопатії як ефективного методу лікування:

- Київський державний інститут удосконалення лікарів ім. П. Л. Шупика;
- Міжнародна державна школа класичної гомеопатії;
- Київська гомеопатична школа – засновник Д. В. Попов;
- Національний фармацевтичний університет (НФаУ);
- Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця;
- Київський медичний університет;
- Тернопільський національний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України;
- Міжнародна академія класичної гомеопатії Д. Вітулкаса та ін. [24].

Активну освітню та науково-дослідну роботу в галузі гомеопатії проводить Національний фармацевтичний університет (м. Харків). Викладання здобувачам вищої освіти освітнього компонента «Технологія гомеопатичних лікарських засобів» здійснюють кваліфіковані професори та доценти кафедри аптечної технології ліків НФаУ, які є дійсними членами Асоціації гомеопатів України та Міжнародної гомеопатичної ліги (Liga Medicorum Homeopathica Internationalis). Професорсько-викладацький склад кафедри систематично проходить курси підвищення кваліфікації з напряму гомеопатії, доповідає на з'їздах гомеопатів України, активно співпрацює з лікарями-гомеопатами та гомеопатичними аптеками [25].

Розроблено навчально-методичний комплекс з освітнього компонента «Технологія гомеопатичних лікарських засобів». Предметом вивчення освітнього компонента «Технологія гомеопатичних лікарських засобів» є ознайомлення з основами гомеопатичного методу лікування, теоріями механізму дії гомеопатичних ліків, прописуванням рецептів, технологією різноманітних гомеопатичних форм і препаратів, особливостями використання природної сировини в гомеопатії та застосуванню методів якісного аналізу гомеопатичних лікарських засобів із наголосом на сучасні інструментальні методи стандартизації [26].

Метою викладання освітнього компонента «Технологія гомеопатичних лікарських засобів» є поглиблення професійних знань та ознайомлення з теоретичними та практичними основами технології гомеопатичних лікарських препаратів в аптечних умовах, контролю якості, правил оформлення до відпуску, умов зберігання та особливостями застосування хворими.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента «Технологія гомеопатичних лікарських засобів» є освоєння здобувачами вищої освіти теоретичних знань, практичних умінь та навичок виготовлення гомеопатичних лікарських препаратів в умовах аптеки [27].

Висновки

1. Гомеопатія як альтернативний напрям медицини, дієвість гомеопатичних лікарських засобів, їх популярність, специфіка системи фармацевтичної гомеопатії – ці та інші питання є предме-

том для професійної дискусії між противниками гомеопатичного методу лікування та його послідовниками. Ефективність гомеопатичних лікарських засобів у разі багатьох захворювань, індивідуальний підхід до хворого, відсутність побічної дії робить гомеопатію одним з найважливіших напрямів сучасної медицини і вимагає інтеграції її у сферу національної охорони здоров'я.

2. Гомеопатична практика широко прийнята азійськими громадами, що призвело до створення гомеопатичних клінік та шкіл по всьому континенту. Навчальні заклади США та Канади пропонують комплексні навчальні програми, що охоплюють принципи гомеопатії, Матеріа медика, ведення випадків та клінічну практику. В Європі гомеопатична освіта різниться залежно від країни. Деякі країни, такі як Велика Британія, Франція, Німеччина, Бельгія, визнають гомеопатію як частину медицини і пропонують навчання та післядипломну освіту для лікарів. Важливо зазначити, що в багатьох країнах гомеопатичне навчання доступне для лікарів, фармацевтів та інших медичних працівників, але не є обов'язковим.

3. Україна має чимало навчальних закладів та курсів, які пропонують навчання гомеопатії та дозволяють отримати необхідні знання та навички у цій галузі. Гомеопатична освіта в Україні має великий потенціал, який ще потребує подальшого розвитку. Необхідно сприяти підвищенню кваліфікації гомеопатів та створенню умов для їхньої професійної діяльності.

Конфлікту інтересів немає.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cukaci C., Freissmuth M., Mann C., Marti J., Sperl V. Against all odds –the persistent popularity of homeopathy. *Wiener klinische Wochenschrift*. 2020. Vol. 132(9–10). P. 232–242. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00508-020-01624-x>
2. Relton C., Cooper K., Viksveen P., Fibert P., Thomas K. Prevalence of homeopathy use by the general population worldwide: a systematic review. *Homeopathy*. 2017. Vol. 106(2). P. 69–78. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.homp.2017.03.002>
3. Kaur H., Chalia D., Manchanda R. Homeopathy in public health in India. *Homeopathy*. 2019. P. 108(2). P. 76–87. DOI: <https://doi.org/10.1055/s-0038-1673710>
4. Pande N. Growth and development of homeopathy in India: a perception study in and around Kolkata. *International Journal of High Dilution Research*. 2021. Vol. 17(1). P. 15–16. DOI: <https://doi.org/10.51910/ijhdr.v17i1.902>
5. Fernandes S. A Pathfinder for Educational Excellence: My Experiences and Action Plan. *The Homoeopathic Heritage*. 2025. Vol. 51. № 3. P. 13–14.
6. Shah S. F., Mubeen S.M., Mansoor S. Concepts of homeopathy among general population in Karachi, Pakistan. *The Journal of the Pakistan Medical Association*. 2010. Vol. 60 (8). P. 667–670.
7. Naeem A., Khan S. S., Ahmad H., Ali H. Determinants of “preference of homeopathic to allopathic treatment. *Baqai Journal of Health Sciences*. 2018. Vol. 21. № 1. P. 23–30.
8. Teixeira M. Z. Scientific Evidence for Homeopathy. *Clinics*. 2023. Vol. 78. P. 1–3. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.clinsp.2023.100255>
9. Faisal-Cury A., Rodrigues D. Prevalence and associated factors with homeopathy use in Brazil: a population-based study. *Cadernos de Saúde Pública*. 2022. Vol. 38(9). P. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.1590/0102-3111xen261821>
10. Dossett M., Yeh G. Homeopathy use in the United States and implications for public health: A review. *Homeopathy*. 2017. Vol. 107(1). P. 3–9. DOI: <https://doi.org/10.1055/s-0037-1609016>
11. Nelson D. H., Perchaluk J. M., Logan A. C., Katzman M. A. The bell tolls for homeopathy: Time for change in the training and practice of North American naturopathic physicians. *Journal of Evidence-Based Integrative Medicine*. 2019. Vol. 24. P. 1–11. DOI: <https://doi.org/10.1177/2515690X18823696>

12. Ijaz N. Paradigm-Specific Risk Conceptions, Patient Safety, and the Regulation of Traditional and Complementary Medicine Practitioners: The Case of Homeopathy in Ontario, Canada. *Frontiers in Sociology*. 2020. Vol. 4(89). P. 1–16. DOI: <https://doi.org/10.3389/fsoc.2019.00089>
13. Rege R. An Informed Choice?: Homeopathic Regulations in Ontario. *The iJournal: Student Journal of the Faculty of Information*. 2023. Vol. 8, № 2. P. 30–47. DOI: <https://doi.org/10.33137/ijournal.v8i2.41031>
14. Herr G., Natz A., van Haselen R. The coherency of regulatory requirements for homeopathic medicinal products in the EU and the EAEU. *European Pharmaceutical Law Review*. 2019. Vol. 3(2). P. 58–72. DOI: <https://doi.org/10.21552/eplr/2019/2/4>
15. Piolot M., Fagot J.-P., Rivière S., Fagot-Campagna A., Debeugny G., Couzigou P., Alla F. Homeopathy in France in 2011–2012 according to reimbursements in the French national health insurance database (SNIIRAM). *Family Practice*. 2015. Vol. 32(4). P. 442–448. DOI: <https://doi.org/10.1093/fampra/cmz028>
16. Vervarcke A. Education in Homeopathy. Part 1. *Homoeopathic Links Summer*. 2015. Vol. 19. P. 97–101.
17. Lombaerts C., Vanthuyne H. Teaching midwives homeopathy – A Belgian pilot project. *European Journal of Integrative Medicine*. 2018. Vol. 21. P. 16–23. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eujim.2018.05.013>
18. Stock-Schröer B., Huber R., Joos St., Klose P. Evaluation of the current status of Rehabilitation, Physical Medicine and Naturopathy education 10 years after the reform of the Medical Licensure Act – A nationwide survey of German Medical Universities. *GMS Journal for Medical Education*. 2017. Vol. 34(1). P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.3205/zma001080>
19. Maftai N. M., Nechifor A., Tan B., Elisei A. M., Pelin A. M., Nechita L., Tatu A. L., Leow L. J., Nwabudike L. C. Therapeutic applications for homeopathy in clinical practice. *Advances in Therapy*. 2025. Vol. 42. P. 36–51. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12325-024-03022-5>
20. Peinbauer T., Gubo E., Vogel T., Bär B. Seven Years of Homeopathic Training for Medical Students in Austria. *Homoeopathic Links*. 2006. Vol. 19(1). P. 45–48. DOI: <https://doi.org/10.1055/s-2006-923812>
21. Palma P., Berrones J. H. Homeopathy in Latin America and Spain: local developments and international networks. *História, Ciências, Saúde-Manguinhos*. 2019. Vol. 4(26). P. 1237–1239. DOI: <https://doi.org/10.1590/S0104-59702019000400013>
22. Tolochko V. M., Adonkina V. Iu., Semchenko K. V., Vakulenko D. V. Homeopathic medicines in Ukraine: Research of legislative support, range and economic availability. *The Pharma Innovation Journal*. 2018. Vol. 7(4). P. 762–766.
23. Про лікарські засоби : Закон України від 28.07.2022 № 2469-IX, станом на 17 вересня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-20#Text> (дата звернення: 02.08.2025).
24. Gaidukova O., Oliinyk S., Nikolenko E., Vovk K., Vlasenko O. The Modern State and Historical Aspects of Homeopathy as a Scientific and Educational Discipline in Ukraine. *Journal of Global Pharma Technology*. 2020. № 12(9). P. 204–215.
25. Вишнеvsька Л. І., Сергеева О. Ю., Олійник С. В. Гомеопатична фармація і медицина. Глосарій термінів та визначень. Харків : Оригінал, 2017. 338 с.
26. Vyshnevskaya L., Oliinyk S., Konovalenko I., Buryak M., Kovalyova T., & Romas K. Main aspects of quality control of homeopathic medicines in Ukraine. *Health & Education*. 2024. № 1. P. 93–98. DOI: <https://doi.org/10.32782/health-2024.1.12>
27. Vyshnevskaya L., Oliinyk S., Buryak M., Pul-Luzan V., Kovalyova T., Kovalyov V. Modern methods of standardization of homeopathic medicines in Ukraine and in the world. *Modern Medicine, Pharmacy and Psychological Health*. 2024. Issue 1(15). P. 107–111. DOI: <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2024-1-19>

REFERENCES

1. Cukaci, C., Freissmuth, M., Mann, C., Marti, J., & Sperl, V. (2020). Against all odds – the persistent popularity of homeopathy. *Wiener klinische Wochenschrift*, 132(9–10), 232–242. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00508-020-01624-x>
2. Relton, C., Cooper, K., Viksveen, P., Fibert, P., & Thomas, K. (2017). Prevalence of homeopathy use by the general population worldwide: a systematic review. *Homeopathy*, 106 (2), 69–78. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.homp.2017.03.002>
3. Kaur, H., Chalia, D., & Manchanda, R. (2019). Homeopathy in public health in India. *Homeopathy*, 108(2), 76–87. DOI: <https://doi.org/10.1055/s-0038-1673710>
4. Pande, N. (2021). Growth and development of homeopathy in India: a perception study in and around Kolkata. *International Journal of High Dilution Research*, 17(1), 15–16. DOI: <https://doi.org/10.51910/ijhdr.v17i1.902>
5. Fernandes, S. (2025). A Pathfinder for Educational Excellence: My Experiences and Action Plan. *The Homoeopathic Heritage*, 51, 3, 13–14.
6. Shah, S. F., Mubeen, S. M., & Mansoor, S. (2010). Concepts of homeopathy among general population in Karachi, Pakistan. *The Journal of the Pakistan Medical Association*, 60(8), 667–670.
7. Naeem, A., Khan, S. S., Ahmad, H., & Ali, H. (2018). Determinants of “preference of homeopathic to allopathic treatment. *Baqai Journal of Health Sciences*, 21, 1, 23–30.
8. Teixeira, M. Z. (2023). Scientific Evidence for Homeopathy. *Clinics*, 78, 1–3. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.clinsp.2023.100255>
9. Faisal-Cury, A., & Rodrigues, D. (2022). Prevalence and associated factors with homeopathy use in Brazil: a population-based study. *Cadernos de Saúde Pública*, 38(9), 1–13. DOI: <https://doi.org/10.1590/0102-311xen261821>
10. Dossett, M., & Yeh, G. (2017). Homeopathy use in the United States and implications for public health: A review. *Homeopathy*, 107(1), 3–9. DOI: <https://doi.org/10.1055/s-0037-1609016>
11. Nelson, D. H., Perchaluk, J. M., Logan, A. C., & Katzman, M. A. (2019). The bell tolls for homeopathy: Time for change in the training and practice of North American naturopathic physicians. *Journal of Evidence-Based Integrative Medicine*, 24, 1–11. DOI: <https://doi.org/10.1177/2515690X18823696>

12. Ijaz, N. (2020). Paradigm-Specific Risk Conceptions, Patient Safety, and the Regulation of Traditional and Complementary Medicine Practitioners: The Case of Homeopathy in Ontario, Canada. *Frontiers in Sociology*, 4(89), 1–16. DOI: <https://doi.org/10.3389/fsoc.2019.00089>
13. Rege, R. (2023). An Informed Choice?: Homeopathic Regulations in Ontario. *The iJournal: Student Journal of the Faculty of Information*, 8, 2, 30–47. DOI: <https://doi.org/10.33137/ijournal.v8i2.41031>
14. Herr, G., Natz, A., & van Haselen, R. (2019). The coherency of regulatory requirements for homeopathic medicinal products in the EU and the EAEU. *European Pharmaceutical Law Review*, 3(2), 58–72. DOI: <https://doi.org/10.21552/eplr/2019/2/4>
15. Piolot, M., Fagot, J.-P., Rivière, S., Fagot-Campagna, A., Debeugny, G., Couzigou, P., & Alla, F. (2015). Homeopathy in France in 2011–2012 according to reimbursements in the French national health insurance database (SNIIRAM). *Family Practice*, 32(4), 442–448. DOI: <https://doi.org/10.1093/fampra/cmz028>
16. Vervarcke, A. (2015). Education in Homeopathy Part1. *Homoeopathic Links Summer*, 19, 97–101.
17. Lombaerts, C., & Vanthuyne, H. (2018). Teaching midwives homeopathy – A Belgian pilot project. *European Journal of Integrative Medicine*, 21, 16–23. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eujim.2018.05.013>
18. Stock-Schröer, B., Huber, R., Joos, St., & Klose, P. (2017). Evaluation of the current status of Rehabilitation, Physical Medicine and Naturopathy education 10 years after the reform of the Medical Licensure Act – A nationwide survey of German Medical Universities. *GMS Journal for Medical Education*, 34(1), 1–15. DOI: <https://doi.org/10.3205/zma001080>
19. Maftai, N. M., Nechifor, A., Tan, B., Elisei, A. M., Pelin, A. M., Nechita, L., Tatu, A. L., Leow, L. J., & Nwabudike, L. C. (2025). Therapeutic applications for homeopathy in clinical practice. *Advances in Therapy*, 42, 36–51. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12325-024-03022-5>
20. Peinbauer, T., Gubo, E., Vogel, T., & Bär, B. (2006). Seven Years of Homeopathic Training for Medical Students in Austria. *Homoeopathic Links*, 19(1), 45–48. DOI: <https://doi.org/10.1055/s-2006-923812>
21. Palma, P., & Berrones, J.H. (2019). Homeopathy in Latin America and Spain: local developments and international networks. *História, Ciências, Saúde-Manguinhos*, 4(26), 1237–1239. DOI: <https://doi.org/10.1590/S0104-59702019000400013>
22. Tolochko, V. M., Adonkina, V. Iu., Semchenko, K. V., & Vakulenko, D. V. (2018). Homeopathic medicines in Ukraine: Research of legislative support, range and economic availability. *The Pharma Innovation Journal*, 7(4), 762–766.
23. Pro likarski zasoby: Zakon Ukrainy [On medicinal products: Law of Ukraine] vid 28.07.2022 № 2469-IX, stanom na 17 veresnia 2023 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-20#Text> (data zvernennia: 02.08.2025) [in Ukrainian].
24. Gaidukova, O., Oliinyk, S., Nikolenko, E., Vovk, K., & Vlasenko, O. (2020). The Modern State and Historical Aspects of Homeopathy as a Scientific and Educational Discipline in Ukraine. *Journal of Global Pharma Technology*, 12(9), 204–215.
25. Vyshnevskaya, L. I., Serheieva, O. Yu., & Oliinyk, S. V. (2017). Homeopatychna farmatsiia i medytsyna. Hlosarii terminiv ta vyznachen [Homeopathic Pharmacy and Medicine. Glossary of Terms and Definitions]. Kharkiv : Oryhinal, 338 [in Ukrainian].
26. Vyshnevskaya, L., Oliinyk, S., Konovalenko, I., Buryak, M., Kovalyova, T., & Romas, K. (2024). Main aspects of quality control of homeopathic medicines in Ukraine. *Health & Education*, 1, 93–98. DOI: <https://doi.org/10.32782/health-2024.1.12>
27. Vyshnevskaya, L., Oliinyk, S., Buryak, M., Pul-Luzan, V., Kovalyova, T., & Kovalyov, V. (2024). Modern methods of standardization of homeopathic medicines in Ukraine and in the world. *Modern Medicine, Pharmacy and Psychological Health*, 1(15), 107–111. DOI: <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2024-1-19>